

Az Öreg Szent János-Kórház

Amikor a fák aranya fáradtan földre szállt, a késő, hosszú, bánatos ősz elvitte a Széna-tér romladékát, amely olyan volt, mint egy különös, féligeltemetett rém. Piskoszár, kocsinyom, pocsolya, télen hófúvás, hűvös éjszaka, csillogó hószemfödő jött utána. Most, amikor hangtalan, híg a szellő, a magános sétáló útrakél. Kíváncsiság vagy vándorvagy hajtja, és az öreg kórházról megállapítja: volt nincs, végleg elmúlt és vele együtt elment a jószágú lebbencslevest főző kubikos is, aki etalicskázza a föld színéről.

A dögghalál 1710-ben sürgössé teszi az intézkedést, ezért Budán elrendelik, hogy: „Építendő a falakon kívül egy kórház pestisbetegek részére, akik mellé egy asszony rendeltessek, aki könyöradományokat gyűjtson.” Kihasítják sebtiben a szükséges területet a „Schiestadt”-ból, mellyel a kórház még 200 év után is szomszédos. A kerítést kimustrált, régi, egymásmellé szúrt fegyverekből csinálták meg. A Lövéde gyakorlati célokat szolgálva, azonnal a török kiverése után alakult polgárokból és már 1689-ben ezen a helyen létezett. 1766-ban újjászervezik. Ezt ülik meg 100 évvel később. Végül célját veszítve, társadalmi egyesületté válik és a célkövetést evés-ivás váltja fel.

Amikor a pestis-barakokat felállították, megkezdődött a ragályosok ápolása. Vajjon a koldusasszonyok hány embert fertőzött meg és ő maga miként vészelte át a dögghalált? Erről hallgat a krónika. Viszont tudjuk, hogy Eckhardt Boldizsár pesti fel-

eser, aki a Rókus-kórház táján lévő barakokban kezelte a pestises betegeket, ebbe belepuszult. A mirigyelhál elmúltával is megmaradt a förtelmes tábor. A koldusasszony továbbra is betegeket ápol benne. Főzött, mosott rájuk ha megfizették, meg ha volt ideje, mert az élelem nagy részét mégis csak össze kellett kerégetni. Noha a város az ispotály hasznosságát felismeri, nagy viták, megfontolások után, betegápolásra napi három krajczárt utal ki. A gyógyszerekre havi tíz forintot folyósítanak. A borzalmas üzem jól ment. Tudjuk, hogy 1713-ban ebben a mocsok korodában, télen-nyáron húsz személyt — és ez a szám rohamosan emelkedik — ápolnak. A budai burgerek végül is elszégyelik magukat, mert igen gyakori a titokzatos éjjeli menet. T. i. az itt elhunytakat Buda négy bakteer vitte ki, csak úgy gyalogszerrel, éjjel a temetőbe. (Ezért a deszka és a szegek árát számíthaták fel. Úgy látszik nem fizettek rá, mert különben miért vállalkoztak volna a temetésre.) 1727-ben a napi ápolási költség még három krajczár, de a Magistratus két messzely bort is engedélyez 10 útnépre a betegeknek. Jóval később napi hat krajczárra emelik a napi élelmezést, azonban a gyógyszerekre adott szubventio tíz forint marad. *A betegek zuffoltan, szótlan fekszenek és jó, ha mécses világít. Csoda, ha a „morbus Hungaricus” és a „lues Pannonica”, amelyekről ma már tudjuk, hogy a kiütéses tifusz volt, elterjedt? A 18. század végén a kórház aggáppolda is.* (Innen a budai Szegényház-utca elnevezése.) A szegényházi betegeken folyt a klinikai oktatás. 1819-ben kezdik építeni a kórházat. Szóltig épig gondolkostak azon, hogy a

szennyes barokot meghagyják-e, vagy helyébe kórházat emeljenek? 1820-ban áll már a mindig sárgára meszelt, zöldszalus, empire épület. A felavatás nagy ceremóniával ment végbe. (Mozsárdurrogás, kormányképviselő, polgármesteri beszéd, a házak kidíszítése, zenekar, polgárőrség, betegek felvonulása, stb.) Sok minden hírelt erről a kórházról. Az bizonyos, hogy 1848/49-ben sebései derekasan kivették részüket a munkából.

Amíg fel nem építik, leirhatatlan piskofészek a szenvedések borzalmas tanyája. Sebész-, szemész-, szülész-mesterek, borbélyok, fürdősök, kuruizslók, kiknek sebekre, kelésekre főgyógyszerük a borba ázolt kenyer, működtek a gyógyításban közre. Tudtak flastromot főzni, piócat ragasztani, gyógyfüvet alkalmazni, klisztiroztak, hólyagot húztak, húgykővet törtek, eret vágtak (privátnak 6 krajczárért), hasbajtól, tapaszt, labdacot készítettek. Kenőcsöztek, olajokat kevertek, amiket részben az olajarusoktól vettek.

Egy külön csodálatos szektát képeztek a kórház körül lebzselő „feredősök”, akik korán rájöttek arra, hogy a podagra, köszvény, reuma, ischias, gyógyítására kiftűnő a sok budai melegvíz-forrás. A belső-betegket savanyúvíz-kurára fogták. Csinaltak pároltatást, dögnyövést és gőzfürdőt. Remekül kerestek. Akadt köztöltük dúsnál is gazdagabb. Tudunk olyanról, aki örökösire félmillió forintot hagyott. Egy ilyen gazdag feredős, bizonyos Hoffmann János nevű építeli védszentje, nepomuki Szent János tiszteletére az országúti, egyházis kis kápolnát 1735-ben. Eleinte csak az utcáról közelíthető meg, később összeépítik a kórházzal. Kedves barok, biedermeier

szobrai, képei voltak, melyeken felhővankosokon jámbor szentek, angyalok térdeltek. Évtizedek múlva a kápolna a járda színtje alá került. A Hospital előtt, négy méter magas oszlopon, annak rendje módja szerint megfésült, kipödört bajuszú, feje fölött csillogos, miseinges, nepomuki Szent János szobra állt. A szobor 1717-ben készült és a barak mellett állt, csak 1820-ban helyezték a kórház nyugati végébe, ahol még mi is láttuk.

A bomba, meg a bontócsákány martaléka lett a régi, tisztes épület, a Viziváros híressége. Az Ujváros, azaz a Viziváros, sohasem volt önálló, mint a Tabán, ahol a török kiverése után saját bírót választottak. A Vizivárosban eredetileg zsidók laktak és ezért Zsidóvárosnak nevezték. Azonban a zsidók elhagyták és Óbudára költöztek. Helyükbe horvátok jöttek. A Széna-tér Körüli részt ezért nevezik egy ideig Horvátvárosnak és egyik utcáját „Crowoten-Gasse”-nak. A Duna felőli rész Halászáros. Különös, de éppen egy ilyen crowot javasolja a budai tanácsban (1840), hogy a tanácskozást ezentül magyarul vigyék. Ezen felbuzdulva, menten megkezdtek a polgárok is a magyarítást. Például a híres budai „Römersaal”-mulatót „Buzogány Árpád”-ra keresztelik.

A Széna-tér 1712 körül épül be. Ide vezet le a Várból a Bécsi-kaput az út. Ma kis részén piacosok nyüzsögnek. Valamikor az egész terület betöltötte a vásár. Végében, a dombon elterülő mező, ahol tücsökhangverseny töltötte be a léget, a mai postaeületig terjedő kecskelegelő volt, amelyet az ott tanyázó koldusok miatt, „tetümező”-nek csúfolták. Ke-

vesen tudják, hogy Clark Ádám, a Lánchíd építője 1855-ben a Széna-tér kellős közepére kutat tervezett, de ez a Vizivárosnak túl előkelő és így nem valósult meg. A Retek-utcán át a Széna-térre látszik a kies, madárcsicsergéssel teli Városmajor magas fáinak zöld csücske. A biedermeier delnök és arslánok még Pestről is szívesen jártak ide. A „langy ájer” vonzá őket. Itt játszották a „hol az olló”-t és a „szembekötősdí”-t. A dalidő, azaz táncmulatság sem hiányzott. A budai városerdő a vad természet jelenette a mult századbeli pestbudai embernek. Nem volt parkirozva, ápolva, mint a Horvát-kert, ahol narancsa is virágzott. Még talán akad egy-két öreg Budán, aki a Városmajor szélén tuskólábú, csapott, kék honvédsapkás, Kossuth-szakállas, pupasztaival fényesre koptatott érmes, sipládás, fáradtvéri vén emberre emlékszik, aki lyukas pléhlapjaival hol a Donauwalzert, hol a Haydn Gotterhalte-t forgatta, amelyből az „unser Kayser” szó melódiaját kiresztelte ezen a helyen pff-pff-pff-t fujtatott.

A Szent János-kórházzal szemben, csak egy nevezetes épület volt, ez pedig a „Fekete retek” országoshírű beszédkocsmá. A magános sétáló megáll a Retek előtt és nézi a romladékat. Olyan az most, mint egy feltárt sír. Valamikor, Mátyás király idejében — azt tartják — vadaskert kezdődött itt és a ház erdészlak volt. Hová lett az erdész s a későbbi öreg kocsmáros aki rég elmondta mondókáját: „Kiitta mindenki borát, vendégeim jóéjszakai?” Igen, elmerengve állapítja meg a magános tünődő, hogy rövidesen megjelenik majd a jószágú lebbencslevest főző kubikos és ezt is lapáira hanyja.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Öreg Szent János - kórház

Cím:

Fotrás:

Jás újság 1950. 6. 13.

Osztályozás

Tárgy:

614.441

Hely:

Idő:

"1410"

Személy: